

Bruxelles, 16.12.2016
COM(2016) 805 final

**RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL
REGIUNILOR**

privind punerea în aplicare a strategiilor macroregionale ale UE

{SWD(2016) 443 final}

RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR

privind punerea în aplicare a strategiilor macroregionale ale UE

1. Introducere: de la cuvinte la acțiune

Globalizarea a contribuit la creșterea gradului de interdependență a țărilor, iar problemele trebuie abordate în prezent la nivel transfrontalier. Aceasta impune necesitatea de a reflecta la modul în care macroregiunile, ca zone funcționale noi, pot contribui la îmbunătățirea punerii în aplicare a politicilor și programelor UE și la realizarea coeziunii teritoriale, astfel cum este prevăzut la articolul 174 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Apariția strategiilor macroregionale (SMR) a fost determinată de o serie de țări și regiuni ale UE ca o completare a politicilor naționale tradiționale de gestionare teritorială. Acestea sunt concepute pentru a răspunde provocărilor comune, precum creșterea bazată pe inovare, mediul înconjurător sau schimbările climatice, utilizând o abordare ascendentă cu implicarea actorilor naționali, regionali și locali.

De la aprobarea Strategiei UE pentru regiunea Mării Baltice (EUSBSR) de către Consiliul European în 2009,¹ au mai fost elaborate încă trei SMR: Strategia Uniunii Europene pentru regiunea Dunării (EUSDR) în 2011,² Strategia UE pentru regiunea Mării Adriatice și a Mării Ionice (EUSAIR) în 2014³ și Strategia UE pentru regiunea alpină (EUSALP) în 2016⁴.

Implicând 19 țări din UE și 8 țări din afara UE, SMR au devenit în prezent o parte integrantă a cadrului de politică al UE. Obiectivele lor sunt în deplină concordanță cu prioritățile politice ale UE; acestea asigură consolidarea sinergiilor dintre diferitele politici și instrumente ale UE și sunt ancorate în cadrul politicii de coeziune⁵.

Strategiile macroregionale adaugă valoare dimensiunii de cooperare a politicii de coeziune. Ele oferă o platformă pentru guvernanta multisectorială, multinațională și pe mai multe niveluri, deschisă și țărilor din afara UE. De asemenea, ele pot juca un rol important în sprijinirea acestor țări în vederea consolidării legăturilor cu UE și a atenuării posibilelor efecte negative asupra frontierelor externe ale UE.

Având în vedere principiul celor „trei NU” („nu” legislației noi, „nu” instituțiilor noi, „nu” fondurilor noi la nivelul UE), SMR nu se încadrează în inițiativele și cadrele politice existente ale UE (de exemplu, TEN-T). Acestea necesită acțiuni specifice, mai degrabă decât inițiative politice noi. Ele pot fi sprijinite prin programe finanțate din fonduri structurale și de investiții europene (fonduri ESI), inclusiv Interreg, iar alte instrumente de finanțare ale UE ar trebui să fie aliniate spre obiective comune.

¹ Concluziile Consiliului Afaceri Generale și Relații Externe, 27 octombrie 2009, și concluziile Consiliului European, 29-30 octombrie 2009.

² Concluziile Consiliului Afaceri Generale, 13 aprilie 2011, și concluziile Consiliului European, 23-24 iunie 2011.

³ Concluziile Consiliului Afaceri Generale, 29 septembrie 2014, și concluziile Consiliului European, 23-24 octombrie 2014.

⁴ Concluziile Consiliului, 27 noiembrie 2015, și concluziile Consiliului European, 28 iunie 2016.

⁵ Regulamentul (UE) nr. 1303/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013 de stabilire a unor dispoziții comune privind fondurile structurale și de investiții europene (JO L 347, 20.12.2013, p. 320.); articolul 2 punctul 31

Acest raport are un rol dublu. În primul rând, el oferă o evaluare a stadiului punerii în aplicare a strategiilor, face bilanțul principalelor rezultate și oferă exemple de bune practici. În al doilea rând, el desprinde concluzii din experiența acumulată până în prezent și prezintă o serie de recomandări cu privire la posibilele evoluții viitoare, inclusiv în lumina viitoarei politici de coeziune.

În loc să prezinte rapoarte intermediare privind situația SMR în diferite momente în mod fragmentat și după cum se menționează în concluziile Consiliului privind EUSALP, Comisia va publica un raport unic din doi în doi ani începând cu sfârșitul anului 2016. Acest lucru va permite compararea SMR și va furniza tuturor instituțiilor implicate suficiente perspective pentru o dezbateră în cunoștință de cauză.

Raportul se bazează pe contribuții din partea părților interesate ale SMR, a instituțiilor europene, a reprezentanților statelor membre, a mediului academic și a experților. Raportul este completat de un document de lucru al serviciilor Comisiei, care oferă o evaluare mai detaliată a situației punerii în aplicare a fiecărei strategii, precum și recomandări specifice.

2. Aspecte transversale

Strategiile macroregionale au alimentat interesul și gradul de sensibilizare cu privire la cooperarea teritorială și coeziunea teritorială la nivel european și valoarea sa adăugată. De asemenea, astfel de strategii încep să fie utilizate treptat în domenii de politică sectorială pentru o mai bună aplicare a politicilor în diferite teritorii într-un mod integrat. Toate strategiile se confruntă cu aspecte transversale comune, indiferent de gradul lor de maturitate; acestea sunt analizate mai jos.

Elaborarea și planificarea politicilor

Strategiile macroregionale au fost incluse în mod treptat în domenii de politică ale UE cum ar fi cercetarea, clima și mediul. Este și cazul politicilor naționale, în pofida nivelurilor inegale de integrare a priorităților SMR în programele naționale sau regionale, în special în cele sprijinite din fondurile ESI.

Strategiile au consolidat cooperarea în anumite domenii de politică, de exemplu, Planul general privind navigabilitatea pe Dunăre, extinderea Planului de interconectare a pieței energiei din zona baltică (BEMIP), Strategia privind adaptarea la schimbările climatice în regiunea Mării Baltice sau Coridoarele rețelei centrale și legăturile acestora cu infrastructuri transfrontaliere importante. Au fost folosite strategii de specializare inteligentă pentru a determina elaborarea unei politici mai eficace în domeniul inovării și a stimula integrarea cooperării interregionale în noi lanțuri valorice la nivel transfrontalier.

Diseminarea conceptului macroregional cu sprijinul INTERACT⁶ a dus, în timp, la apariția unei game largi de interese și rețele formate din diferiți actori cu diferite competențe și capacități. Aceasta le-a permis partenerilor să coopereze în domenii specifice, cum ar fi cercetarea și inovarea (de exemplu, proiectul DanuBalt în domeniul sănătății).

De asemenea, SMR joacă un rol important în dezvoltarea legăturilor cu țările din afara UE, în special cu țările candidate, consolidând legăturile acestora cu UE.

Cele mai multe dintre aceste inițiative și acțiuni au nevoie de un impuls și ar putea beneficia de pe urma unei coordonări mai puternice în cadrul țărilor implicate și între acestea pentru a produce rezultatele așteptate. Practica de a combina forurile anuale cu reuniuni ministeriale contribuie la aceasta și, în același timp, sporește vizibilitatea politică a SMR. De exemplu,

⁶ INTERACT este un program la nivelul UE cofinanțat din Fondul European de Dezvoltare Regională, conceput pentru a oferi sprijin autorităților de management al programelor Interreg, precum și SMR.

experiența regiunii Mării Baltice arată că, pe termen lung, gândirea strategică trebuie să rămână baza cooperării macroregionale.

Guvernanța

În general, strategiile macroregionale au un sistem de guvernare structurat pe trei niveluri, incluzând niveluri dedicate politicii, coordonării, dar și operaționale. Fiecare strategie are propriile structuri și mecanisme bazate pe principiile enunțate în raportul Comisiei privind guvernarea.⁷

Acestea se concentrează asupra utilizării optime a surselor financiare existente (de exemplu, fondurile ESI, Orizont 2020, COSME, LIFE), asupra unei mai bune puneri în aplicare a legislației existente și a unei mai bune utilizări a instituțiilor existente. Pot fi evidențiate câteva exemple de bune practici; de exemplu, Suedia a înființat o rețea națională a regiunii Mării Baltice pentru a facilita punerea în aplicare a EUSBSR la nivel național. Aceasta reunește diferiți actori (de exemplu, agenții naționale, consilii administrative teritoriale, asociații regionale, municipalități, autorități de management) implicați în strategie.

Chestiunea proprietății asupra SMR câștigă mai multă importanță având în vedere presiunea asociată obținerii rezultatelor. De asemenea, se iau măsuri pentru instituirea unor platforme ale părților interesate care să implice societatea civilă și alte organizații.

Rolul președinției SMR asigurate prin rotație capătă tot mai multă importanță, întrucât majoritatea țărilor își dau seama că aceasta nu se limitează doar la organizarea de forumuri anuale, ci implică și stabilirea direcției strategice de acțiune.

Cu toate acestea, experiența arată că o astfel de abordare de punere în aplicare a strategiei are limitele sale. Printre acestea se numără provocări în următoarele domenii: structuri eficiente de coordonare și de cooperare; responsabilizarea principalilor promotori (și anume, coordonatori naționali, membri ai grupurilor de coordonare) și asigurarea resurselor umane și financiare adecvate; reprezentarea și angajamentul din partea tuturor țărilor participante; și asigurarea competențelor necesare, a continuității și stabilității grupurilor de coordonare.

Aceste provocări sunt comune tuturor SMR, deși în grade diferite. În cazul EUSBSR, în pofida unei revizuirii recente a planului de acțiune, statele membre au numeroase domenii prioritare pentru a reflecta diversitatea amplă a intereselor părților interesate. În cazul EUSDR, este în continuare nevoie să se asigure o mai mare concordanță între priorități și resurse. În toate cazurile, statele membre trebuie să își asume întreaga responsabilitate pentru sarcinile de punere în aplicare care le revin și să completeze activitatea Comisiei.

În cazul EUSALP, coordonarea între Comitetul executiv și grupurile de acțiune este încă neclară. Sunt necesare eforturi suplimentare pentru a consolida această legătură crucială. Este nevoie de un progres considerabil în domeniul guvernării, cu o participare mai activă și un sentiment de apartenență în acest domeniu prioritar din partea țărilor participante.

Guvernanța este, de asemenea, un motiv de îngrijorare în cazul EUSAIR. Comisia a trebuit să intervină pentru a compensa lipsa persistentă de resurse din țările participante, întârzierile în desemnarea membrilor și participarea slabă la întâlnirile grupului de coordonare pentru a preveni stagnarea întregului proces. O astfel de abordare nu este nici durabilă, nici de dorit.

Monitorizare și evaluare

S-a observat o cerere tot mai mare, inclusiv din partea Comisiei, în ceea ce privește plasarea unui accent mai puternic asupra priorităților centrale ale strategiilor. În această privință, este important ca SMR să fie aliniate la strategiile mai ample de elaborare a politicilor UE și să se

⁷ COM(2014) 284 final.

asigure revizuii periodice în vederea atingerii obiectivelor identificate, deoarece aceasta sporește șansele de obținere a rezultatelor scontate. Fără indicatori și obiective clar definite, este dificil de evaluat în ce măsură au fost îndeplinite obiectivele planificate. Un sistem sigur de monitorizare bazat pe acțiuni orientate spre rezultate este esențial pentru a permite măsurarea, orientarea și raportarea cu privire la fiecare SMR pentru furnizarea de informații în sprijinul procesului decizional.

În conformitate cu concluziile Consiliului privind EUSAIR și EUSALP, Comisia a luat o serie de măsuri specifice în acest domeniu.

S-au stabilit recent o serie de obiective și indicatori revizuiți pentru ca domeniile prioritare EUSDR să fie în concordanță cu evoluția strategiei. Pentru EUSBSR, a fost stabilit în 2012 un set de indicatori și obiective. Pentru EUSAIR și EUSALP, exercițiul va fi ajustat în lunile următoare.

Comisia a lansat, de asemenea, o serie de acțiuni complementare: organizarea de ateliere participative, cu sprijinul experților; sprijin pentru sistemele dedicate de monitorizare teritorială; și un studiu de evaluare a SMR. Rezultatele acestor acțiuni sunt așteptate pe parcursul anului 2017. Totuși, acestea se vor dovedi utile numai dacă părțile interesate participă și își asumă pe deplin acest proces.

De asemenea, ele ar trebui să contribuie la luarea deciziilor la nivel politic, mai ales ținând cont de constrângerile bugetare, prioritățile și acțiunile care ar trebui să fie finanțate și, dacă este cazul, ar trebui să limiteze prioritățile la acele domenii în care abordarea macroregională aduce o valoare adăugată reală.

Rămân încă multe de făcut în acest domeniu. Este nevoie de o coordonare colectivă și de un sentiment de împărtășire a obiectivelor bazat pe o perspectivă pe termen lung.

Finanțarea

Strategiile macroregionale fac parte în prezent din cadrul legislativ referitor la fondurile ESI pentru perioada 2014-2020, care impune țărilor să își alinieze prioritățile de programare la cele ale SMR, iar autorităților de management să consolideze legăturile dintre managerii de program și principalii promotori ai SMR. Amploarea informațiilor furnizate de autoritățile de management diferă în funcție de gradul lor de conștientizare. S-au observat o serie de progrese și de bune practici: acțiuni specifice, bonusuri pentru proiecte de importanță macroregională, sprijin direct pentru proiecte strategice sau participarea reprezentanților SMR în comitetele de monitorizare a programului (de exemplu, Programul Operațional slovac pentru cercetare și inovare 2014-2020; Programul de dezvoltare rurală 2014-2020 pentru Lituania).

Cu toate acestea, reducerea decalajului dintre strategii și oportunitățile de finanțare rămâne o provocare. Trebuie încurajat în continuare dialogul permanent între autoritățile de management al programului și actorii implicați în strategie. Autoritățile de management ar trebui să adopte o abordare mai proactivă în ceea ce privește includerea SMR în obiectivele programului și ar trebui să integreze și să coordoneze mai bine activitatea relevantă în cadrul programelor.

Acest lucru se referă, de asemenea, la alte surse de finanțare relevante (naționale, regionale, private etc.) care ar putea fi mobilizate pentru îndeplinirea obiectivelor SMR. Ar trebui analizate în continuare sinergiile și complementaritatea cu alte instrumente de finanțare relevante.

Comunicare

Experiența arată că SMR ar trebuie să includă o strategie de comunicare puternică. Este un instrument puternic de sensibilizare a publicului larg cu privire la acțiunile planificate și rezultatele dorite. Acesta ar trebui să îi impulsioneze pe principalii promotori să reflecteze, într-un stadiu incipient, asupra modului în care strategiile pot determina o schimbare pozitivă pentru populație și a modului în care acest lucru poate fi prezentat în mass-media.

Strategia de comunicare EUSBSR adoptată în decembrie 2015 este un bun exemplu de urmat în vederea creșterii vizibilității SMR și a gradului de sensibilizare cu privire la aceasta.

3. Strategia UE pentru regiunea Mării Baltice (EUSBSR)

3.1 Rezultate

După șapte ani de existență, strategia a dat un impuls noilor rețele și a contribuit la creșterea eficacității celor existente (de exemplu, Forumul pentru pescuitul în Marea Baltică, SUBMARINER). Aceasta a condus la demararea unor noi proiecte și la extinderea celor existente (de exemplu, gospodărirea interactivă a apelor, Programul de formare pentru regiunea Mării Baltice). Consolidarea guvernantei pe mai multe niveluri în regiune a oferit actorilor din regiunea Mării Baltice un cadru comun pentru dialog.

Strategia a contribuit la modelarea politicilor la diferite niveluri: extinderea domeniului de aplicare a inițiativei BEMIP prin includerea unor noi domenii - eficiența energetică și energia din surse regenerabile - și modelarea activității Organizației Maritime Internaționale cu privire la dezvoltarea și testarea infrastructurii și a serviciilor de e-Navigație în regiune. De asemenea, ea a contribuit la punerea în aplicare a legislației în vigoare, de exemplu, a Directivei-cadru privind apa, a Directivei-cadru „Strategia pentru mediul marin”, a Strategiei UE privind adaptarea la schimbările climatice. Subiectele de importanță regională au fost reintroduse pe agenda politică și au inclus organizarea în 2015 a primei reuniuni la nivel înalt pentru cultură după 2008.

O mai bună cooperare și coordonare la toate nivelurile, fie în interiorul țărilor, fie între țări (din UE și din afara UE), fie între organizațiile regionale, a creat sinergii mai puternice.

O contribuție deosebită la pregătirea proiectelor macroregionale sprijinite de parteneriate și rețele transnaționale a avut-o lansarea Facilității EUSBSR privind capitalul de pornire împreună cu regiunea Mării Baltice Interreg. Înființarea unei rețele a autorităților de management pentru Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) în 2016 va permite o utilizare mai eficientă a resurselor disponibile, prin sprijinirea punerii în aplicare a EUSBSR cu programe FEDR specifice fiecărei țări și prin intensificarea coordonării între părțile interesate relevante.

Aceste realizări au fost sprijinite de o revizuire cuprinzătoare a planului de acțiune EUSBSR desfășurată în 2015, ceea ce a condus la o strategie mai simplificată și orientată. Revizuirea a contribuit, de asemenea, la crearea unui sentiment mai puternic de apartenență prin introducerea unei președinții prin rotație a grupului de coordonatori naționali în 2014.

3.2 Provocări

Îmbunătățirea stării mediului din zona Mării Baltice a rămas principalul obiectiv al EUSBSR de la lansarea sa în 2009. Cu toate acestea, sunt necesare eforturi suplimentare, ținând cont de provocările de mediu cu care se confruntă regiunea Mării Baltice (eutrofizare, nitrați proveniți din surse agricole, pescuit). De asemenea, regiunea ar putea beneficia de pe urma îmbunătățirii conectivității în domeniul energiei și al transporturilor și a unui răspuns mai bun la impactul schimbărilor climatice.

În plus, creșterea rapidă a numărului de migranți impune o cooperare mai bună. Trebuie să fie explorate în continuare acțiuni de integrare eficiente, în special în sectorul educației.

Elaborarea de politici ar putea fi îmbunătățită printr-o serie de măsuri operaționale. Acestea includ, de exemplu: facilitarea gestionării și a durabilității proiectelor prin oferirea unor instrumente pentru căutare de parteneri capabile să identifice persoanele potrivite cu competențele necesare; consolidarea contribuției acțiunilor orizontale la punerea în aplicare a fiecărui domeniu de politică; consolidarea legăturii dintre proiect și nivelurile de politică, de exemplu, prin informarea coordonatorilor naționali cu privire la rezultatele proiectului.

4. Strategia UE pentru regiunea Dunării (EUSDR)

4.1 Rezultate

De la lansarea strategiei, s-au înregistrat câteva realizări semnificative.

Mai multe proiecte au fost demarate sau continuate ca rezultat al EUSDR. Printre acestea se numără: planurile generale privind reabilitarea și întreținerea căilor navigabile și navigația GNL; crearea unor rețele de protecție a naturii și dezvoltarea de metodologii comune pentru evaluarea și gestionarea riscurilor naturale în condițiile schimbărilor climatice; și înființarea unei rețele pentru îmbunătățirea securității pe fluviul Dunărea.

EUSDR a îmbunătățit în mod clar cultura cooperării, prin reunirea părților interesate și o mai bună conectare a instituțiilor existente în vederea realizării schimbului de cunoștințe și de experiență. Strategia a beneficiat de sprijinul politic însemnat al reuniunii ministeriale a miniștrilor transporturilor din regiunea Dunării în vederea asigurării unei mai bune guvernante a navigației pe Dunăre, de exemplu, prin intermediul planurilor generale menționate mai sus⁸.

În plus, strategia a contribuit la îmbunătățirea dialogului și a cooperării cu organizațiile internaționale existente în regiune (de exemplu, Comisia Internațională pentru Protecția Fluviului Dunărea, Convenția privind Carpații) prin dezvoltarea unor inițiative și sinergii comune.

Dialogul pentru Finanțarea spațiului dunărean este un exemplu de platformă de cooperare pusă la dispoziție de strategie astfel încât promotorii proiectelor și instituțiile finanțatoare să poată discuta și identifica soluții adecvate pentru problemele legate de finanțarea proiectelor din regiune.

De asemenea, EUSDR a contribuit la eficientizarea sistemului de guvernare prin consolidarea coordonării între politici și instituții la nivel național. Ea a facilitat stabilirea de contacte cu părțile relevante atât la nivel național, cât și local, precum și continuarea dialogului cu organizațiile societății civile.

Un alt domeniu important în care EUSDR a avut o contribuție reală se referă la agendele politice ale UE de vecinătate și de extindere. De asemenea, a contribuit la intensificarea cooperării tematice cu cele cinci state participante din afara UE și la asigurarea stabilității în zonă prin intermediul unor rețele și parteneriate durabile. Printre inițiativele relevante se numără crearea primei Grupări europene de cooperare teritorială cu o țară din afara UE (Ungaria-Ucraina) și instituirea unui nou sistem de coordonare în 2015, pentru a permite Moldovei să participe la strategie. Serbia a adoptat, de asemenea, o poziție activă în coordonarea în comun a două dintre domeniile prioritare ale strategiei.

Punerea în aplicare a EUSDR a fost sprijinită de Programul transnațional Dunărea. Acesta din urmă vizează aceeași zonă geografică, oferă un sprijin financiar pentru proiecte transnaționale

⁸ Reuniunea miniștrilor din regiunea Dunării, Concluzii privind reabilitarea și întreținerea eficientă a infrastructurii de căi navigabile pe Dunăre și pe afluenții săi navigabili, Rotterdam, 20 iunie 2016.

specifice și sprijină guvernanta strategiei. În 2014, cele 14 țări participante au înființat în comun Punctul strategic pentru regiunea Dunării (Danube Strategy Point - DSP), care a devenit operațional în iunie 2015. DSP a fost activ în principal în domenii precum monitorizarea, comunicarea și sprijinirea coordonatorilor domeniilor prioritare și cooperarea între domeniile prioritare.

4.2 Provocări

Fără a ține seama de rezultatele inițiale promițătoare, EUSDR ar avea de câștigat de pe urma unei serii de măsuri politice și operaționale specifice, cum ar fi cele legate de integrarea suplimentară în infrastructura de transport și energetică, măsurile de combatere a poluării apelor, riscurile naturale, politicile privind piața comună a forței de muncă și educaționale, măsuri privind competitivitatea, în special pentru IMM-uri și măsuri care abordează provocările demografice și exodul de creiere. Dimensiunea securității este încă importantă, întrucât administrațiile publice necesită în continuare o consolidare a capacităților.

În plus, în ultimii doi ani, au apărut noi provocări, de exemplu, cele referitoare la fluxurile de migrație, securitatea globală și terorismul.

Impulsul politic a scăzut oarecum la nivel național, comparativ cu primii ani de activitate. Întrucât strategia este un proces pe termen lung, continuitatea sprijinului politic rămâne vitală, în special prin furnizarea de capacități și resurse pentru punerea în aplicare a strategiei. Consolidarea mecanismelor naționale de coordonare este, de asemenea, esențială.

Capacitatea administrativă de a rezolva problemele de punere în aplicare și de a îmbunătăți cooperarea rămâne o problemă, în special pentru țările din afara UE. Acest lucru necesită în continuare un răspuns adecvat la nivel național și regional.

5. Strategia UE pentru regiunea Mării Adriatice și a Mării Ionice (EUSAIR)

5.1 Rezultate

Data fiind durată sa scurtă de viață, activitatea EUSAIR s-a concentrat în primul rând asupra instituirii de structuri și norme de guvernanta. Aceasta a necesitat discuții și consultări ample în rândul părților interesate, în primul rând cu coordonatorii naționali.

Strategia necesită o coordonare strânsă la nivelul UE pentru a depăși interesele naționale divergente, având în vedere participarea semnificativă a țărilor din afara UE, cu disparități socio-economice semnificative și dezechilibre notabile la nivelul capacităților instituționale și administrative. Modelul de coordonare propus în planul de acțiune plasează cele patru țări candidate la același nivel cu cele patru state membre participante în ceea ce privește participarea lor în structurile de guvernanta, de exemplu, președinția prin rotație deschisă tuturor țărilor.

S-a acordat o atenție deosebită asigurării sentimentului de apartenență a principalilor promotori prin punerea resurselor dedicate la dispoziția grupurilor de coordonare tematică. De asemenea, a fost abordată problema sprijinului financiar, administrativ și tehnic.

Sprijinul dedicat structurilor de guvernanta EUSAIR va fi asigurat, de asemenea, de „Facility Point” - un proiect strategic aprobat în luna mai 2016 în cadrul programului Interreg ADRION. Coordonatorii naționali au aprobat domeniul de aplicare și structura proiectului Facility Point în toamna anului 2015.

Până la sfârșitul anului 2015, cele patru grupuri de coordonare tematică identificaseră deja acțiunile prioritare asupra cărora urma să se concentreze activitatea lor în perioada inițială (de exemplu, amenajarea spațiului maritim, dezvoltarea de „autostrăzi maritime” sau promovarea

patrimoniului cultural adriatico-ionic), precum și orientările și criteriile de selecție specifice pentru a facilita selectarea proiectelor potrivite.

De asemenea, s-au depus eforturi pentru a promova cooperarea susținută între autoritățile responsabile de fondurile ESI și instrumentul de asistență pentru preaderare (IPA) și principalii promotori ai EUSAIR. Aceasta înseamnă că fondurile ESI, IPA și alte fluxuri de finanțare naționale și regionale relevante ar trebui să contribuie la realizarea obiectivelor EUSAIR. Acest aspect a fost susținut și de Declarația de la Dubrovnik adoptată de miniștrii afacerilor externe și fondurilor UE în cadrul primului Forum EUSAIR care a avut loc în luna mai 2016. Procesul este în curs de desfășurare și va necesita coordonarea între diferiții actori implicați.

5.2 Provocări

În pofida sprijinului politic însemnat, resursele puse la dispoziție de către țările participante pentru a sprijini strategia rămân în mare măsură insuficiente. Deși Comisia și-a asumat un rol activ în coordonarea politicilor, principalii promotori se vor confrunta cu dificultăți persistente în ceea ce privește obținerea rezultatelor așteptate în lipsa unui angajament clar din partea administrațiilor naționale și regionale. Aceasta ar însemna obținerea unui acord cu privire la un plan de lucru cu un calendar specific și asigurarea contactelor între promotorii de proiecte, programe și sursele de finanțare. De asemenea, ar implica furnizarea de asistență tehnică și de consultanță, după caz. Sprijinul financiar și operațional furnizat de programul Facility Point ar trebui să ajute la depășirea unora dintre aceste dificultăți.

Deși provocările și oportunitățile oferite de strategie rămân relevante în ansamblu, țările din regiunea Mării Adriatice și a Mării Ionice se confruntă cu o criză majoră privind gestionarea fluxurilor de migrație și de refugiați, care, cel mai probabil, va afecta regiunea. Acest aspect ar putea fi abordat prin intermediul EUSAIR într-un mod coordonat și pragmatic.

Prioritățile în domeniul transportului și al energiei trebuie să fie ajustate pentru a completa inițiativele întreprinse în cadrul altor foruri de cooperare la nivel înalt (de exemplu, „procesul de la Berlin” sau Comunitatea Energiei) și a nu se suprapune cu acestea.

Este esențial să se garanteze că finanțarea este aliniată la prioritățile strategiei. Trebuie depuse eforturi suplimentare la nivel administrativ pentru a oferi proiectelor sprijinul financiar necesar prin intermediul programelor regionale, naționale sau comunitare disponibile.

6. Strategia UE pentru regiunea Dunării (EUSDR)

6.1 Rezultate

Punerea în aplicare a EUSALP a început în prima jumătate a anului 2016. Aceasta s-a realizat destul de rapid, în principal datorită nivelului ridicat de cooperare politică și economică din zonă. Regiunile, țările participante (dintre care două din afara UE, Elveția și Liechtenstein), Convenția alpină și programul Interreg „Spațiul alpin” au contribuit la definirea conceptului strategiei, în timp ce Comisia a definit etapele pentru finalizarea și sprijinirea acesteia. De asemenea, strategia a fost salutăată cu un interes puternic în Parlamentul European, în cadrul căruia a fost creat un grup informal („Prietenii EUSALP”).

Încă nu se pot trage concluzii privind punerea în aplicare a strategiei. Totuși, structurile și normele de guvernare au fost în mare măsură stabilite înainte de lansarea sa oficială la Brdo, în ianuarie 2016. Primele reuniuni ale grupului de acțiune au avut ca rezultat un acord cu privire la metodele suplimentare de lucru și un program de lucru care să contribuie la identificarea subiectelor tematice (de exemplu, îmbunătățirea lanțului valoric al industriei

lemnului din zona alpină, cu accent asupra adaptării la schimbările climatice sau definirea spațiului comun viitor dedicat formării profesionale duale). De asemenea, se va institui o comisie a liderilor grupurilor de acțiune pentru a asigura schimbul permanent de cunoștințe și de experiență între grupuri.

Programul Interreg „Spațiul alpin” va sprijini punerea în aplicare a strategiei cu un proiect strategic dedicat (AlpGov).

6.2 Provocări

Demararea rapidă a punerii în aplicare a condus la numeroase așteptări în rândul părților interesate. În 2017, Comisia va analiza cu atenție componența echilibrată și stabilitatea grupurilor de acțiune pentru a asigura eficiența. De asemenea, ea va monitoriza dacă toate grupurile sunt capabile să dezvolte și să pună în aplicare proiecte și va recomanda modificările corespunzătoare. Și includerea obiectivelor EUSALP în programele relevante finanțate din fonduri ESI ar trebui să ajute în acest sens.

Este esențial să se asigure punerea în aplicare integrală a obiectivului de guvernare macroregională, ceea ce impune identificarea unor soluții noi pentru „integrarea instituțională” în vederea evitării suprapunerii cu structurile existente și a asigurării unor mecanisme de coordonare adecvate la nivelul actorilor și al priorităților. Dezvoltarea platformei dedicate părților interesate este, de asemenea, o provocare, deoarece are ca scop implicarea acestora, inclusiv a societății civile în general, și consolidarea participării acestora.

7. Calea de urmat

La șapte ani de la punerea lor în aplicare, strategiile macroregionale produc primele rezultate, dar încă nu și-au demonstrat pe deplin potențialul. Beneficiile ar fi mult mai mari dacă statele membre care au inițiat aceste procese de cooperare și-ar păstra o responsabilitate mai mare. Domeniile în care este nevoie de un efort continuu se referă la eficacitatea sistemelor de guvernare, la accentul pe rezultate, la finanțare și la relația cu țările din afara UE. Aceste aspecte trebuie să fie luate în considerare în contextul reformei de după 2020 a politicii de coeziune.

Îmbunătățirea eficacității

Succesul strategiilor depinde de o punere în aplicare adecvată în anii următori, precum și de disponibilitatea de a se adapta la circumstanțele în schimbare, de exemplu, la criza privind migrația. Sunt necesare noi progrese în ceea ce privește guvernanta SMR. Pentru aceasta, este necesar, în special, ca:

- fiecare strategie să evalueze în mod periodic eficacitatea sistemului său de guvernanta în conformitate cu raportul Comisiei privind guvernanta pentru anul 2014 și să facă ajustările necesare;
- ministerele sectoriale să își asume un angajament mai puternic în vederea atingerii obiectivelor SMR; aceasta să implice o rotație periodică a coordonatorilor domeniilor tematice;
- să fie asigurată o strânsă cooperare între membrii grupurilor de coordonare și autoritățile de gestionare a programelor sprijinite de fonduri ESI sau de alte instrumente;
- să fie consolidate legăturile dintre SMR pentru a exploata sinergiile și a învăța unii de la alții cu sprijinul INTERACT.

Concentrarea asupra rezultatelor

SMR trebuie să se adapteze la cerința de a pune mai mult accentul pe performanțele care caracterizează cadrul actual al politicii de coeziune. În acest sens, se recomandă cu convingere întreprinderea următoarelor acțiuni:

- crearea sau consolidarea unui sistem sigur de monitorizare, cu sprijinul Comisiei și al programului ESPON, pentru raportare cu privire la progresele înregistrate și sprijinirea orientării strategice a acestora; Platforma de date de referință și servicii pentru regiunea Dunării poate sprijini instituirea unui sistem sigur de monitorizare;
- îmbunătățirea calității proiectelor și a proceselor și asigurarea durabilității rezultatelor acestora, precum și a legăturii dintre rezultatele proiectului și acțiunile de politică;
- creșterea gradului de sensibilizare la toate nivelurile și îmbunătățirea comunicării cu privire la valoarea adăugată și rezultatele strategiilor, inclusiv prin intermediul forurilor anuale, în vederea efectuării unei analize critice a strategiilor;
- explorarea suplimentară a platformelor tematice (de exemplu, platforma S3 sau platforma de dialog privind clima) pentru a spori orientarea tematică a strategiilor.

Dincolo de finanțare

Strategiile nu au un buget dedicat propriu. Prin urmare, acestea necesită o utilizare mai coordonată a fluxurilor de finanțare disponibile la diferite niveluri.

În această privință, este important să continue dialogul actual dintre autoritățile de management pentru fondurile ESI și principalii promotori ai SMR, pentru a asigura o aliniere cât mai adecvată și rentabilă a finanțării. Alte macroregiuni ar trebui să exploreze inițiative precum crearea rețelei autorităților de management al fondurilor FED în zona Mării Baltice. În plus, ar trebui luate în considerare fondurile UE sau alte mecanisme de finanțare, inclusiv instrumentele financiare, și în ceea ce privește sprijinirea priorităților și a acțiunilor SMR. Totodată, ar trebui analizate și sinergiile cu Fondul european pentru investiții strategice, în special pentru proiectele rentabile.

Relațiile cu țările terțe

Strategiile macroregionale au devenit un instrument important în relațiile dintre statele membre ale UE și vecinii externi ai acestora, atât cu țările în curs de aderare și cu participanți la politica de vecinătate (Parteneriatul estic), cât și cu periferia nordică și regiunea arctică. Acestea pot favoriza dezvoltarea regională și coeziunea cu aceste țări și pot cultiva relațiile pe care le dezvoltă UE la frontierele sale externe.

Concluzii

Reducerea decalajelor regionale este un obiectiv la fel de important al strategiilor macroregionale precum crearea de sinergii pentru creștere economică și ocuparea forței de muncă în regiunile în cauză. Macroregiunile pot contribui la modelarea unei viziuni integrate asupra viitorului teritoriului european. Acestea pot deveni un instrument important în realizarea coeziunii teritoriale în diferite domenii de politică și, de asemenea, pot inspira abordări similare, cum ar fi Agenda urbană a UE. De asemenea, ele necesită legături mai strânse între domeniile de politică ale UE și fondurile UE.

Pentru a pune în valoare potențialul acestora în beneficiul cetățenilor europeni, trebuie explorate în continuare legăturile dintre strategiile macroregionale și politica de coeziune în ceea ce privește identificarea sectoarelor strategice, coordonarea politicilor și a instrumentelor UE.

În această privință, există o serie de întrebări care trebuie abordate din perspectiva viitoarei reforme a politicii de coeziune. Printre acestea se numără și următoarele:

- Cum se pot consolida sinergiile și complementaritatea dintre SMR și programele naționale sau regionale relevante sprijinite de fondurile ESI pentru a maximiza impactul?
- Programele transnaționale ar trebui aliniate în continuare (din punct de vedere funcțional) la SMR sau la alte cadre și inițiative de cooperare transnațională?
- Cum s-ar putea îmbunătăți în continuare sistemul de guvernanță pentru SMR, inclusiv rolurile tuturor actorilor relevanți?